

УДК 681.3.06 (50.41.25):004

СТВОРЕННЯ ГАЛУЗЕВОЇ СИСТЕМИ СЕРТИФІКАЦІЇ ПРОГРАМНИХ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ НАУКОВОГО ТА НАВЧАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Сергєєв О.Ю.

**Український науковий центр розвитку інформаційних технологій
МОН України**

У статті описується розроблення і впровадження нормативного, організаційного, науково-методичного забезпечення галузевої системи сертифікації, концепція створення програмно-інструментальних засобів підтримки сертифікації.

***Ключові слова:** акредитація, програмна продукція, сертифікація, система, схема сертифікації, центр акредитації, центр сертифікації.*

Виконання третього етапу спрямовано на завершення робіт зі створення механізму підтвердження відповідності програмних, інформаційних засобів та баз даних наукового та навчального призначення МОН України і удосконалення методики й практики підтвердження відповідності в галузевій системі, включаючи удосконалення нормативного, організаційного, науково-методичного забезпечення підтвердження відповідності програмних, інформаційних засобів та баз даних наукового та навчального призначення МОН України.

Метою третього етапу науково-технічної роботи є :

а) розроблення нормативного, організаційного, науково-методичного забезпечення Системи сертифікації:

1. Проект Порядку акредитації центрів сертифікації в системі сертифікації програмних, інформаційних засобів, баз даних наукового та навчального призначення МОН України;

2. Проект Порядку інспекційного контролю за діяльністю центрів сертифікації програмних, інформаційних засобів та баз даних наукового та навчального призначення МОН України;

3. Настанова з якості центру сертифікації програмних, інформаційних засобів та баз даних наукового та навчального призначення;

4. Документ з загальними вимогами до програмних, інформаційних засобів та баз даних наукового та навчального призначення;

5. Документ на загальний метод випробувань програмних, інформаційних засобів та баз даних наукового та навчального призначення.

б) розроблення Концепції створення програмно-інструментальних засобів підтримки сертифікації;

в) впровадження другої черги нормативного, організаційного, науково-методичного забезпечення Системи сертифікації;

г) акредитація Головного центру сертифікації та акредитації на базі УкрНЦ РІТ, ВЦ СОФТ-РЕЙТИНГ та регіонального центру галузевої сертифікації;

Досягнення поставлених перед третім етапом цілей передбачається шляхом виконання наступних робіт:

а) освоєння і поширення передового міжнародного досвіду із забезпечення якості та акредитації;

б) участь у створенні основних нормативних і методичних документів з вимогами до програмної продукції методам її випробувань;

в) розробка й удосконалення нових методів і засобів оцінювання якості програмної продукції.

Розвиток світового ринку, входження нашої країни до світового ринку, поширення використання програмної продукції в сфері МОН України, а також програмної продукції, що імпортується, висовують підвищені вимоги до якості програмної продукції. Гостро встала проблема забезпечення довіри до якості програмної продукції, як вітчизняної так і зарубіжної. В розвинутих країнах ця проблема вставала вже давно, і для її вирішення на світовому рівні створена і функціонує система акредитації випробувальних лабораторій та органів по сертифікації на відповідність міжнародним стандартам.

Акредитація – це офіційне визнання того, що Випробувальний центр або Центр сертифікації правомочні здійснювати конкретні випробування або типи випробувань. Акредитація здійснюється на основі атестації з метою перевірки відповідності Випробувального або Центру сертифікації встановленим критеріям. На основі позитивних результатів випробувань Центрив сертифікації та Випробувальних центрив, уповноважений Центр акредитації надає сертифікат.

Основою для акредитації Центрив сертифікації та Випробувальних центрив є визначені згідно міжнародним стандартам вимоги, яким вони повинні задовольняти.

Виконання цієї роботи передбачає вирішення наступних цілей в сфері акредитації:

- підвищення якості роботи і укріплення довіри до Центрив сертифікації і Випробувальних центрив з боку виробників програмної продукції наукового та навчально призначення, МОН та інших зацікавлених структур;
- забезпечення конкурентноспроможності програмної продукції наукового та навчально призначення та послуг на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- визнання результатів випробувань і сертифікатів відповідності на галузевому, національному та світовому рівнях.

Дані цілі передбачають вирішення наступних завдань в сфері акредитації:

- встановлення єдиних вимог щодо Випробувальних центрив та Центрив сертифікації;
- встановлення загальних вимог і правил акредитації на галузевому рівні;
- створення галузевої акредитації, що відповідає відповідним міжнародним нормам та національній системі акредитації;
- співробітництво структури галузевої акредитації на національному та світовому рівні.

На світовому рівні створення національних систем акредитації почалося після проведення у 1975 році Міжнародної конференції з акредитації лабораторій (ИЛАК). Головна ціль роботи ИЛАК складалася з гармонізації в міжнародному масштабі критеріїв і практики акредитації випробувальних лабораторій. В 1983 р. ИЛАК була оприлюднена інформація про лабораторії та нові документи з акредитації ИЛАК в довіднику «Міжнародні і регіональні організації зі стандартизації і якості продукції. Акредитація випробувальних лабораторій за правилами міжнародної системи акредитації є вищою формою їх визнання».

В Україні робота по створенню національної акредитації були покладені у 2001 році після прийняття закону «Про акредитацію органів з оцінки відповідності», який визначив правові, організаційні та економічні засади акредитації органів з оцінки відповідності в Україні.

У відповідності до цього Закону в 2002 році Міністерство економіки створило Національне агентство з акредитації України. Крім цього, було створено Раду з акредитації, Технічний комітет з акредитації та Комісію з апеляцій.

В цей час підготовлена методична основа національної системи акредитації України - серія стандартів [1], [2], [3], [4], [5], [6], [7], [8], [9], [10]. Вони максимально гармонізовані з Настановами ISO/IEC в галузі акредитації та з європейськими нормами серії EN 45000.

З метою практичного використання сучасної методології акредитації та оцінювання відповідності з урахуванням актуальних міжнародних та національних стандартів з оцінювання відповідності [1],[2], [3], [4], [5], [6],[7],[8],[9],[10] та по результатах досліджень:

а) розроблено нормативно-методичне забезпечення Системи третього етапу: проект «Порядок акредитації центрів сертифікації в системі сертифікації програмних, інформаційних засобів, баз даних наукового та навчального призначення МОН України»; проект «Порядок інспекційного контролю за діяльністю центрів сертифікації програмних, інформаційних засобів та баз даних наукового та навчального призначення МОН України»; настанова з якості центру сертифікації програмних, інформаційних засобів та баз даних наукового та навчального призначення; документ з загальними вимогами до програмних, інформаційних засобів та баз даних наукового та навчального призначення; документ на загальний метод випробувань програмних, інформаційних засобів та баз даних наукового та навчального призначення; концепція створення програмно-інструментальних засобів підтримки сертифікації;

б) впроваджено друга черга нормативного, організаційного, науково-методичного забезпечення Системи сертифікації в Головному центрі сертифікації програмних, інформаційних засобів та баз даних наукового та навчального призначення МОН України інформаційних, що створюється на базі Українського центру розвитку інформаційних технологій (УкрНЦ РІТ);

г) готується до акредитації Головний центр сертифікації та акредитації на базі УкрНЦ РІТ та регіонального центру галузевої сертифікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ДСТУ ISO/IEC Guide 60:2007 Оцінювання відповідності. Кодекс ustalеної практики (ISO/IEC Guide 60:2004, IDT).
2. ДСТУ ISO/IEC 17000:2007 Оцінювання відповідності. Словник термінів і загальні принципи (ISO/IEC 17000:2004, IDT).
3. ДСТУ-П ISO/PAS 17001:2008 Оцінювання відповідності. Неупередженість. Принципи та вимоги (ISO/PAS 17001:2005, IDT).
4. ДСТУ-П ISO/PAS 17002:2008 Оцінювання відповідності. Конфіденційність. Принципи та вимоги (ISO/PAS 17002:2004, IDT).
5. ДСТУ-П ISO/PAS 17003:2008 Оцінювання відповідності. Скарги й апеляції. Принципи та вимоги (ISO/PAS 17003:2004, IDT).
6. ДСТУ-П ISO/PAS 17004:2008 Оцінювання відповідності. Розголошення інформації. Принципи та вимоги (ISO/PAS 17004:2005, IDT).
7. ДСТУ ISO/IEC 17011:2005 Оцінювання відповідності. Загальні вимоги щодо органів з акредитації, що акредитують органи з оцінювання відповідності (ISO/IEC 17011:2004, IDT).
8. ДСТУ ISO/IEC 17020:2001 Оцінювання відповідності. Загальні критерії діяльності органів різного типу, що здійснюють контроль (ISO/IEC 17020:1998, IDT).
9. ДСТУ EN 45011-2001 Загальні вимоги до органів, які керують системами сертифікації продукції
10. ДСТУ ISO/IEC 17025:2006 Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій (ISO/IEC 17025:2005, IDT).
11. ISO/IEC Guide 53:2008 Conformity assessment -- Guidance on the use of an organization's quality management system in product certification .
12. ISO/IEC Guide 65:1996 General requirements for bodies operating product certification systems.
13. ISO/IEC Guide 67:2008 Conformity assessment – Fundamentals of product certification.
14. ISO/IEC Guide 68:2002 Arrangements for the recognition and acceptance of conformity assessment results.
15. ISO/PAS 17005:2008 Conformity assessment -- Use of management systems -- Principles and requirements.